

BJØDSTRUP – ERINDRINGER

BJØDSTRUPS HISTORIE KAP 5

VILFRED FRIBORG HANSEN

skrevet i 2007, bl. a. på grundlag af samtaler med Bjødstrup-borgere.

OVERSIGT OVER KAPITLERNE:

KAP. 1: LANDSBYEN

En beskrivelse af landsbyens opståen og udvikling fra vikingetid til middelalder og moderne tid.

KAP. 2: INSTITUTIONER OG VIRKSOMHEDER

En beskrivelse af landsbyens vigtigste institutioner og virksomheder, d.v.s. skolen, mejeriet, smedjerne, købmændene. Desuden en omtale af Indre Mission og missionshuset. Gennem beskrivelsen af disse helt centrale institutioner og virksomheder tegnes et billede af den generelle udvikling i Bjødstrup fra sidst i 1800-tallet til i dag.

KAP. 3: GÅRDENE

En beskrivelse af landsbyens gårde, ordnet efter matrikelnumre. Ejendomme udstykket fra de forskellige gårde beskrives til slut under de enkelte gårde. Hvor gårdene er ophørt at fungere som landbrug, men i stedet er blevet til byhuse, omtales perioden som landbrug under kap. 3, mens perioden som byhus beskrives under kap. 4.

KAP. 4: HUSENE

Kapitlet er formet som en beskrivelse af Bjødstrups huse i den rækkefølge, byvandringen 9. august 2006 fulgte. Fra det gamle centrum ved Kærsgårdsvej over Bjødstrupvej til Gl. Hovedvej. Der standses naturligvis også op ved gårde, institutioner og virksomheder, men for en nærmere beskrivelse af dem henvises til de foregående kapitler – institutioner og virksomheder i kap. 2, gårdene i kap. 3.

KAP. 5: ERINDRINGER

I kapitel 5 bringes først Rigmor Jensens erindringer i form af manuskriptet til et foredrag, hun holdt i AOF Rønde i 1982. Derefter Henny Degns erindringer fra 15 år på Bjødstrup Mejeri, og til sidst nogle rim fra Bjødstrup skole i 1930'erne, hvor børnene "spidder" landsbyens personligheder.

Her følger kapitel 5 med erindringer m. m. fra Bjødstrup.

Rækkefølgen er: Rigmor Jensen, Henny Degn, Børnerim.

KAPITEL 5: ERINDRINGER

Kapitel 5 indeholder erindringer, som jeg har fundet, det ville være synd og skam at splitte op og sætte ind i de foregående kapitler under de forskellige gårde og huse. Derfor gengives de her i deres helhed. Det drejer sig dels om Rigmor Jensens foredrag fra 1982 med erindringer fra hendes barndom i Bjødstrup i 1920'erne, dels om Henny Degns erindringer fra hendes ansættelse på Bjødstrup Mejeri sidst i 1950'erne og i 1960'erne, nedskrevet i 2006. Endelig bringes nogle sjove rim, som Bjødstrup-børnene morede sig med at lave i 1930'erne. I øvrigt en tradition, der kan genfindes hos mange andre landsbyskoler.

RIGMOR JENSEN: FRA MIN BITTETID I BJØDSTRUP

Rigmor Jensen bor i dag på Grenaavej 3 i Rønde. Hun er 92 år gammel. Det håndskrevne manuskript fra foredraget i AOF Rønde i 1982 har jeg fået hendes tilladelse til at gengive her. Det giver et stemningsbillede fra Bjødstrup i 1920'erne, som et barn oplevede det.

Jeg er datter af den gamle købmand Jensen og hans kone Else Marie. Jeg er nr. tre af fem søskende. Mor og far startede en lille forretning i et lejet hus i Feldballe, og her er vi tre ældste børn født.

I slutningen af 1914 blev der en købmandshandel til salg i Bjødstrup, og da far gerne ville have sit eget, købte han forretningen i Bjødstrup af Ras Vinther. Far og mor havde gode venner i Feldballe, der advarede dem og sagde: "Hvor tør I, de er jo storbønder i Bjødstrup! Tror I, at I kan klare jer mellem dem?"

Bjødstrup var en by, der af andre blev set på som lidt ud over det almindelige. Der var bl.a. et mejeri, bygget omkring århundredskiftet. Desuden to smedjer, snedker, tækkemand og skole, og så var byen kendt for storken, der kom til Bjødstrup hvert år.

Rigmor Jensen, foto 1989.

Far overtog forretningen 1. januar 1915 og åbnede 3. januar. Da far kom til Bjødstrup i en lille fjedervogn med to små heste for, sad der i vognen en ung kone og tre små børn, en ung pige Marie og hunden Hittemand. Jeg var dengang tre måneder gammel. Mor har fortalt, at folk i Bjødstrup sagde: "Det er da nogle mærkelige mennesker, de har givet deres børn så sære navne som Clara,

Ingefred og Rigmor, og så har de en hund, der hedder Hittemand". Mor har også fortalt, at der var fyret op, da de kom, og at de blev taget godt imod.

Da jeg blev født, var Første Verdenskrig lige brudt ud. Det husker jeg selvfølgelig ikke, men jeg husker, at folk talte om krigen og i en trykket tone. Jeg husker rationeringsmærkerne, og jeg husker **den spanske syge**, der fulgte i krigens kølvand – den ramte også Bjødstrup, vore naboer, Niels Andersens, mistede to voksne døtre. Jeg husker ikke, hvornår de døde, men jeg husker sorgen.

Jeg kan huske, at vi i forretningen havde skåle stående med en slags desinficerende væske mod smitte. Det er blevet mig fortalt, at folk måtte stå uden for forretningen, når de ville handle, af hensyn til smittefaren.

Dengang var der ingen biler, men vi havde den hestetrukne **postvogn**, om vinteren en gul, lukket vogn, som farmor og farfar somme tider kørte med, når de kom på besøg. Så skete det, at vi fik lov til at gå postvognen i møde, og så blev vi taget op.

Om sommeren var det af og til en stor charabanc-vogn med to store jyske heste for, og på bukken sad Frederik, kusken. Frederik kom også med fransk vask til folk, det blev indleveret i forretningen. Far brugte selv stiv flip og hvid stiv kravebryst.

--

Da vi kom til Bjødstrup, var der ikke **elektricitet**. Det blev indlagt i 1917-18. Jeg kan huske det, vi havde en ung elektriker til at bo hos os. Vi havde i forretningen to store lamper, der hang i loftet, de havde en stor, nærmest otte-kantet skærm, men en lille kant hele vejen rundt. Ak ja, hvor mon de er, alle de fine gamle lamper, der hang rundt omkring i hjemmene?

--

Vejmanden stod uden for byen bag en læskærm, slået op af sække eller halmflettet. Vi gik somme tider ud til ham, vi kaldte ham Jens Vejmand. Jeg husker ikke, hvad han hed. Han havde store sten på jorden. Dem flækkede han med en hammer, tog så de mindre sten op på en større sten, der lå i noget lig en tønde med en jernrem om. I den store sten var der en fordybning, så havde han i venstre hånd en slags jernring med skaft, og her lagde han stenene, der skulle findeles. Ringen af jern forhindrede stenen i at smutte ud til siden, når han slog med hammeren, som han havde i højre hånd. Når stenene var knust, ragede han dem ned med ringen, og de blev lagt i en aflang bunke langs vejen. Stenene blev slået i forskellige størrelser, og hver størrelse blev holdt for sig. Vi drillede til tider vejmanden, og så løb han efter os.

--

Når jeg fortæller om folk i Bjødstrup, vil jeg bruge udtryk og navne fra den tid. Jeg beder om, at det ikke må blive misforstået, men folk dengang havde en anden udtryksform og vi brugte meget med tilnavne - dengang var det navne i daglig tale og ikke ondt ment.

Ude ved skoven (**Gl. Hovedvej 28**) i det lille hus, der nu er gult, men dengang hvidkalket, boede der en mand og kone. De havde ingen børn, de var gamle, jeg tror, de havde arbejdet på Møllerup, dengang de var arbejdsdygtige. Manden var ofte syg og hostede meget, han hed Niels Pedersen,

men blev aldrig kaldt andet end Niels Piesen og konen fru Piesen. Hun døde først, og han sad alene i mange år i sin lille stue – der var stengulv og meget sparsomt møbleret. I stuen stod hans seng, et lille bord, et par armstole, en spyttebakke, kakkelovn og tørvekasse. Når han fik åndenød, røg han på sin pibe.

--

Bjødstrup Mejeri (Gl. Hovedvej 19) blev bestyret af mejerist Sørensen og hans kone, da vi kom til Bjødstrup. De havde mange børn, vist otte, hvoraf de fleste var voksne, da vi kom.

Efter dem kom Jakob Hjortshøj, det var omkring 1923. Jakobs kone hed Laura, de havde to børn, Gudrun og Svend. Gudrun forblev ugift, Svend giftede sig med en lærerdatter fra Slagelse. Jakob og Svend drev mejeriet sammen i mange år, og det blev udvidet og udvidet og blev et meget stort mejeri, der gav arbejde til mange mennesker. Smørret fra Bjødstrup fik flere præmier, og osten var kendt. Jeg har ofte set den blive æltet med hånden, lagt i forme, presset og lagt til lagring på lange hylder. Når den var moden til det, blev den dyppet i en slags parafin, det foregik ude i gården, osten blev lagt på en slags jernbøjle og blev dyppet med håndkraft. Det oste og stank slem, når det gik for sig.

Vi købte sød-, kærne- og skummetmælk samt fløde og smør på mejeriet, det var vi børns daglige arbejde gennem mange år at hente mælk. Mælken kom til mejeriet med hest og vogn, et koldt og ofte besværligt arbejde om vinteren. Mælkevognene kom fra Møllerup og alle byer her omkring. Vognen fra Rostved kaldte vi "Ekspressen". Næsten alle mælkevognene holdt ind hos købmanden. Kusken tog varer med til mange på turen, det var godt for forretningen.

Svend Hjortshøj giftede sig med Else, de fik to børn, Kirsten og Jørgen. Det var desværre sådan, at flere i vor by blev ramt af tuberkulose. Else blev syg, mens børnene var små og var syg i flere år, men hun blev rask og fik nogle gode år. Hun startede læsekredsen, på den måde, at alle, der var med, købte en bog, læste den, og så gik den videre til den næste. Der var ca. tyve deltagere, og når bogen kom tilbage var den nedslidt.

Mejeriet udvidede stadig og blev jo landskendt på den dejlige berømte Bjødstrup Is. Der var nu biler, og de kørte med is over hele Mols og Djursland. Else døde ret ung. Jakob byggede den røde villa ved siden af mejeriet (Gl. Hovedvej 21), og her boede han og Gudrun i nogle år – senere Else og Svend, og da Birte og Jørgen solgte mejeriet, flyttede de ind i villaen. Birte og Jørgens børn er fjerde generation af familien Hjortshøj, jeg har kontakt med, og jeg håber, at jeg får lov til at opleve femte generation også. For mig er mejeriet nu så fremmed. Før var det en arbejdsplads for mange familier, hvoraf flere lever i byen endnu.

--

Så var der **smedjen** (Skovgårdsvej 2), hvor Jenny og Frederik Madsen boede. De havde en søn Søren, der udvandrede. Det var der flere i byen, der gjorde. Tiderne var jo ikke altid gode. De havde også en unge pige i huset, som havde sovesyge, en sygdom, som er sjælden, og som vist er helt udryddet nu. Når hun blev syg og sov, var vi børn meget optaget af det.

Madsens solgte smedjen og huset til Kathrine og Karl Mogensen. Karl Mogensen fik bil, og han solgte et mølteri til far, og mange andre ting. Vi var nu fri for at køre med hest og vogn til Taastrup og Følle for at få malet korn.

Karl solgte også slåmaskiner og senere selvbindere. Det gjorde livet lettere for bonden, der før høstede med le. Kathrine var glad for blomster, hun havde en fin have, og hun solgte til tider blomster til hoteller her på egnen. Familien Mogensen blev også ramt af tuberkulose, og Karl døde 46 år gammel.

Sønnen Henning var dengang ude at sejle, men afmønstrede efter faderens død og overtog faderens forretning. Skibet sejlede ud igen, og på denne tur gik det ned med mand og mus.

Henning blev senere min svoger, idet søster Ingefred giftede sig med ham.

--

Skovgård (Skovgårdsvej 4, matr nr 4) ejedes af Mette Jensen. Der mindes jeg en gammel kone, der hed An-Kathrine, hun var i familie med Mette. Mette Jensen var enke, da vi kom til byen, hun drev den store gård ved hjælp af sine sønner.

Børnene i Skovgård var voksne, der var mange døtre, og der var altid stor fest, når der var bryllup. Det var så spændende, når der var fest i byen. Flere af sønnerne blev landmænd og to blev lærere. I min bitte-tid døde sønnen Valdemar, de sagde det var ”den spanske”. Det gjorde et dybt indtryk i byen.

Mette byggede det hus, hvor nu Knud Jensen bor (Gl. Hovedvej 17), og der flyttede hun ind, da Ejnar Skovgaard overtog gården. Mette var en smuk ældre dame i min barndom, og ingen kunne se på hende, at hun havde født 16 børn.

--

”Den gamle gård” (Gl. Hovedvej 15, matr nr 6) er et kapitel for sig. Gården var bygget i længer, med en port ud til bygaden, og en lille port ud til marken, murene var bindingsværk og meget skæve, en del af væggene var flettet af pinde og klinet med ler, gulvene i lo og lade var lerstampede, kostalden var stenpikket og hestene stod i den ene ende af stalden. Gårdspladsen var stenpikket med den store mødding midt i gården, den skrånede lidt, og ajlen løb ned i skråningen som så igen var bygget op. Det øverste af gårdspladsen lå højere, her var der vandpumpe med vandtrug, det eneste sted, der var vand i gården. På møddingen gik der altid høns. Modsat kostalden var der en lille svinesti.

Stuehuset lå øverst ud til haven og markerne. Vi går opad de fire slidte stentrin, støtter os til et lille jerngitter, trykker på den gamle dørklink, og så går den lave skæve dør op til en lille forgang med gulv af slidte gule sten. Herfra er der en dør ind til bryggerset og en ind til den gamle hyggelige stue.

Det første, vi ser, er et langt, ret smalt bord på langsiden, og ved endesiden er der en bæk, der står fast til panelet langs væggen. Der er en kakkellovn med et rum til en vandkedel og et rum ovenfor til

kaffekanden. Der står en kakkelovnsstol - en armstol - og i krogen er der en kurv med et tæppe til hunden Stella.

Så er der en skænk med spejl, og ved siden af indgangen fra gangen står der også en gammel armstol. Ved bordet ud til stuen er der tre små stole. Der er en amagerhylde med fine nipsgenstande. Gulvet er hvidskuret med en halmvisk og sand. På gulvet står der en spytbakke – det gjorde der i næsten alle hjem på den tid.

Fra stuen er der en dør ind til sovestruen, hvor der står en stor seng med hjemmevævede dyner og sengelinned. Der sov ”Får og Mower”, altså Kjesten og Niels Trold.

Fra sovestuen er der en dør til overstuen, hvor der er mange gamle ting, dragkiste, stenkiste, og når den gamle rok ikke er i gang står den også der, for i den gamle gård er der får, og ulden bliver tilberedt og lavet til uldgarn i hjemmet og ovre ved ”Gamle Maren” i aftægthuset.

”Får” var en ret stor mand, med langt gråsprængt skæg. Niels Trold var en meget belæst mand, han gik altid med en to-radet vest og sort bryst, og med en lang pibe. Sådan sad han også for bordenden med briller på og læste ”Ugens Nyheder”, han skrev også meget ned, og så måtte jeg ikke komme til bordet.

Kjesten var ikke ret stor, håret lidt rødligt, og som alle andre på den tid var håret skilt i midten og med knold. Hun gik i liv og lang nederdel, og med ternet forklæde på. Forneden i kanten af nederdelen var et sort kantebånd, meget stift, til at tage sliddet på nederdelen og til at tage støvet, og den tids ældre gamle damer gik i nogle store hjemmesyede benklæder, de gik ned over knæene, og der var bånd til at binde neden for knæet. De var slidset for oven i begge sider, og der var bånd. Bagstykket blev bundet foran, forstykket var bundet bagpå, og så var benklæderne ”bukser”, som vi sagde, åben med en lang slids hele vejen ned bagi, så når man skulle besørge, tog man bare slidsen fra hinanden.

Datteren Anne Marie var min specielle ven, og jeg fik somme tider lov til at sove nede hos hende, i det lille kammer ved køkkenet. Vi sov i en halmseng, men det var jeg vant til hjemmefra – Ingefred og jeg sov som børn sammen i en halmseng.

Anne Marie deltog i alt, flittig og dygtig i køkken, mark og kostald, ingen steder blev der bagt bedre sigtebrød og kyskager end i den gamle gård. Når jeg sov der, var der jo det problem, at vi morgen og aften skulle ud i kostalden for at besørge – det lille hus med hjerte fandtes ikke. Det skete også, at vi børn gik i haven bag en hæk.

Om morgenen startede vi dagen med ”dower”. ”Får” sad på bænken for bordenden, Anders og hjorddrengen på langbænken, Martin for den anden bordende, Kjesten, An-Mari` og jeg på stole. Dowren var et stort fad varm mælk med rugbrødsterninger. Får begyndte, derefter alle. Derefter sigtebrød med ost.

Senere på dagen fik vi formiddagskaffe med dejlige hjemmelavede madder, og kl. 12 fik vi ”unnen”, to retter mad. Der blev gjort meget ud af maden, jeg mener, vi fik bedre mad dengang end nu.

Om eftermiddagen fik vi kaffe, og var det i høsttid, var jeg ofte med Kjesten i marken med *tejnen* og kaffe og saftvand, det skete også, at mine søstre var med.

Om aftenen fik vi ”nætter”, som regel noget, der var varmet i panden, og derefter brød med hjemmelavet pålæg.

Høsten var et kapitel for sig, for os børn betød det fest at komme med i engen, at opleve dagen, vågne, fornemme duften fra høet, at høre leens klang, at rive hø og at få lov til at trimle sig i det, at plukke blomster og at lytte til fuglene. At opleve dagen folde sig ud med alle dens gøremål var for mig en oplevelse både i mit hjem og når vi var med i hø og kornhøst.

Senere fik folk slåmaskiner og senere igen selvbindere, det var især smed Karl Mogensen, der var aktiv for at sælge selvbindere.

Haven i den gamle gård var små bede med buksbom om. Her var gammeldags skønne aurikler, som ikke findes i dag, og så var der jo humlehaven, hvor vi plukkede humle til at lave det gode hjemmelavede øl af. I bryggerset var der stenpikket gulv, og her stod saltkar, smørkærne og æltetrug, og den store ovn, hvor brødet blev bagt.

--

”Dagmars Hus” (Gl. Hovedvej 13) – i det hus, hvor Dagmar nu bor, boede ”Gamle Maren”, høj og rank, klædt i sort liv og lang nederdel, over skulderen et strikket trekantet sjal, som var bundet på ryggen, ternet forklæde og sivsko eller hjemmesyede sko. Vi børn kom vist dagligt hos Gamle Maren, hun varmede vore små fingre, når vi frøs om vinteren, og hun lagde gløder i vore våde spidssnude træske. Om vinteren havde hun altid stegte æbler i kakkelovnen til os. Når vi var varmet op, løb vi ud igen.

Maren brugte megen tid med at karte og spinde. Hun døde, da jeg var 10-11 år. Kjesten og An-Mari` passede hende, da hun ikke kunne klare sig selv, de overtog også Marens hus, og nu var det Kjesten, Niels og An-Mari`, vi kikkede ind til.

An-Mari` boede der i mange år, og hun fulgte os børn med stor interesse til sin død.

--

Maren og Søren Johnsen (Gl. Hovedvej 11, matr nr 6) boede lige over for os. De havde to voksne døtre, den ene var gift i Sangstrup, den anden var Kathrine, der giftede sig med Poul Jørgensen og senere overtog gården.

Maren og ”Såren” byggede den fløj til gården, som ligger lige ud til vejen. De var mennesker, der gerne ville være med i alt, hvad der foregik i byen, og det var der jo gode muligheder for, der hvor de boede. De havde deres eget sprog – Maren sagde f.eks.: ” *Swol skin o a stork i daw*” (solen skinner på storken i dag), Såren sagde ”liem” om en kost og ”klokken ølle” for klokken elleve.

Såren ville gerne tale med folk, når de kom fra forretningen. Han åbnede vinduet og råbte til dem. Men engang fik det galt. Såren lændede sig så meget ud af vinduet, at han kom til at skubbe en

blomst med Marens fine urtepotteskjuler ud, det var jo ikke så godt, for Maren blev ”så kyw o poet” (ked af det). Hun havde så fine urtepotter.

Maren kom meget over til mor, og når hun var ked at det, sagde hun ”Åh, Else, a æ så kyw o po`et, a æ så træet” (jeg er så ked af det, jeg er så træt). Så skete det, at vi sagde: ”Men æ do da så træet, Maren – æ do da en bette kuen kyw o poet?”. Maren sagde også: ”A ska ha lidt å åll slawer” (lidt af alle slags), når hun kom ind i butikken. Hun var knagende god til at bage, og hun ville ikke ud med sine opskrifter, så når folk spurgte: ”Hwa putter do da i di kåeg, Maren?”, så svarede Maren afværgende: ”Åh ja, såen lidt å åll slawer”.

Vi havde et godt forhold til vore naboer, de kom til os, og vi til dem, de fulgte os fra vi var små til deres død, og vi dem, derfor deltog vi også meget i hinandens sorger og smerter. Kathrine og Poul Jørgensen fik af fem fødsler kun lov til at beholde en datter, hun var som en lille søster til os, hun fik lov til at blive 18 år, da blev hun syg og døde. Hun kunne sin unge alder til trods skrive til sine forældre, at de til hendes begravelse skulle synge ”Forældre, I må ikke sørge”.

Ca. et år efter døde Poul. Kathrine sad så som enke på gården i nogle år. Såren var død, men Maren levede endnu, men da hun døde, flyttede Kathrine op i hendes lejlighed, og Sinnet og Børge overtog gården.

Kathrine var lige som An-Mari’ vores ven i ungdomsårene. På deres gårds tag kom storken hvert forår og tog sin rede i besiddelse, og storkens liv var så interessant, lige fra den sværmede, elskede, lagde æg, fik unger og madede, til den lærte ungerne at flyve - og når de var flyveklare, rejste de. Føden hentede de i Bredkær og Bjødstrup enge og fra Stampen, disse vandsteder er nu tørre.

--

Skolen (Gl. Hovedvej 9) – her boede lærer Thoralf og Fru Thoralf, der var barnløse. Thoralf var min lærer og jeg holdt meget af ham, det gjorde vi børn, og Fru Thoralf underviste i håndgerning, det måtte far og mor selv betale, og vi var fire, der skulle betales for. Ingefred og jeg gik til håndgerning – Clara og Anna til håndgerning og musik efter tur. Dengang var intet gratis.

Jeg har kun gode minder og Hr. og Fru Thoralf, de gav os mange livsværdier, de var med i hele vor opdragelse og fulgte deres elever med stor interesse. Hr. Thoralf rettede vores sprog, men Fru Thoralf endnu mere. Vi måtte ikke sige noget uden at rejse os op først, og jeg husker en pige, der rejste sig og sagde: ”Martha er så skidt tilpas”. Fru Thoralf lod først, som om hun ikke forstod det, og så sagde hun: ”Det er der ikke noget, der hedder, det hedder at Martha er dårlig”.

Timerne hos Fru Thoralf begyndte med, at vi alle lagde hænderne op på bordet, så Fru Thoralf kunne konstatere, at alle negle var klippede og rene. Først derefter begyndte timen.

Til skolen hørte dammen (gadekæret), som vi løb på is på om vinteren, den er også tørlagt nu.

--

Cecilie bag skolen – bag skolen var der et gammelt, stråtekt bindingsværkshus, hvor gamle Cecilie fra Sverige boede - sammen med datteren Albertine og hendes mand, der var brøndgraver, og deres børn.

Cecilie havde altid lange guldørenringe på, og sproget var så charmerende. Vi legede ofte med børnene, deres far blev kaldt ”Kukken”, hvorfor ved jeg ikke, han tog ofte til Kolind marked, og da skete det, han kom hjem i højt humør, så sang han: ”Måne, du griner, du tror, jeg er fuld”.

--

Så var der **”Søffes Hus”** (Gl. Hovedvej 7). Søffe havde sammen med Jeppe, der var død, ejet en stor gård, der havde ligget på den anden side bygaden, men den var brændt og blev aldrig bygget op igen. Hun var gammel, men havde blankpudsede lædersko - det var der mange, der ikke havde den gang - og et stort sjal med frynser. Sin lille kurv havde hun på armen under sjalet, og den var med låg, der kunne åbnes til begge sider, hun var en pæn gammel dame. Man sagde, at Søffe havde mange penge, og at hun gemte dem i sengen. En aften Søffe var til møde i missionshuset, kom en tyv ind i hendes hus, tømte sengen og stjal pengene og spiste en lagkage. Om der var mange penge, ved jeg ikke, hun kom en del til Fogeds og de tog sig af hende, til hun døde.

--

”Kokkehuset” lå bag Søffes hus – det var et gammelt bindingsværkshus, hvor murer Karl Koch Andersen boede med deres børn, de havde i deres have en stor åben brønd, som vi kaldte ”Kokkebrønden”, og da vi i Bjødstrup havde et meget dårligt vandværk, blev vi børn ofte sendt om til Kokkebrønden efter vand. Først var der en vippebrønd, senere blev det sådan, at vi kunne trække vandet op ved et reb om en tyk stang, som vi ved hjælp af et håndtag kunne dreje rundt. Mor var så bange for vi børn og den brønd. Kokkehuset er for længst nedrevet.

Kristine Koch Andersen bor i Bjødstrup endnu, hun er en meget frisk dame, flink og glad, og hun har mod på livet. Hun rejser meget, og da hun blev 85, rejste hun til Ægypten og fejrede fødselsdagen der, hun er nu 89 år.

Kristine bor nu i det hus, hvor den gamle sypige Frederikke boede, sammen med datteren Ellen. Vi fik syet fine kjoler hos Frederikke, men der kom også en ugift sypige i vort hjem og hjalp mor med at lappe og sy.

--

Mathisens gård: Der, hvor Kjeldsens bor nu, boede Th. og Karen Mathisen, der var barnløse, men de havde i nogen tid et wienerbarn, som sang så dejligt. Efter Første Verdenskrig var der flere hjem i Bjødstrup, der havde wienerbørn – altså børn fra det krigshærgede Wien i Østrig.

--

”Tunlykkehuset” (Kærsgårdsvej) – så tager vi en tur ned ad Fiskegade, nu Kærsgårdsvej. Her boede Marie Tunlykke, hos sine gamle bedsteforældre. Marie og jeg sad sammen i skolen og hun var min ven. Huset lå på østsiden af vejen, men udhuset, hvor bedsteforældrene havde en ko og en gris, lå på den modsatte side af vejen.

Det kneb for den gamle kone, som ikke var rask, at klare det huslige. Bedstefaderen gik på landevejen som vejmand. Om sommeren gik Bedste og Marie på grøftekanten med koen, ofte var

jeg med, og så trak vi med koen, medens Bedste strikkede strømper. Vi to vidste, hvor kodriver, klokkeblomster og engblommer kom frem hvert år. Vi bandt kranse af mælkebøtter og tusindfryd.

Bedste havde i sin have en gammel bonderose, som jeg fik en rod af, den stod i mange år i haven i mit hjem, men nu står den i min have i Rønde, og hvert år glæder jeg mig til den springer ud, så mindes jeg "Tunlykkehuset".

Marie og jeg nøjedes ikke med at trække med koen langs vejkannten, vi gik også på opdagelse. Når vi spurgte om lov, bad vi ikke om lov til at gå en tur, nej, vi sagde: "Må vi gå på opdagelse, for vi skal altså på opdagelse". Så fik vi nogle tørre kiks og somme tider en rød sodavand, og så gik vi, ca. 6 år gamle. Det var lange ture ud i den skønne natur, engene omkring Bjødstrup kendte vi med al den blomsterflor, som var der på den tid.

På disse ture oplevede vi de skønneste ting, naturen udfoldede sig for os. Vi så rådyr, fasaner, der rugede. Andemor med sine nyfødte ællinger, der svømmede ved bækken ved Nymølle, og på sådan en opdagelsestur så jeg for første gang haren danse. Det var fantastisk, de står på bagbenene og tripper rundt, alt medens de dasker til hinanden. Jeg har kun set det én gang siden, og det var i Løgstør, en tidlig morgen, medens jeg var på nattevagt som sygeplejerske, da var jeg ca. 65 år.

Bedste og Bedstefar i Tunlykkehuset døde, og Marie rejste fra byen, og huset blev som så mange andre gamle huse brækket ned.

--

Huset ved fiskedammen, Marie Sadelmagers hus, er næste stop ned ad Fiskegaden (Kærsgårdsvej). Huset lå, hvor bækken løb ved den vanføre Marie Sadelmagers have. Hun og moderen, der også var vanfør, boede sammen i dette hus hele min barndom, og deres have var et flot syn af forglemmigejer og liljekonvaller, påskeliljer og tarsetter. Vi glædede os sammen over haven.

--

Så er der **Kærsgård** (Kærsgårdsvej 1, matr nr 18), hvor nu Grethe Foged bor. Der boede Niels og Mine Foged med deres otte børn. Der skete meget, der kom mange i det hjem, lige fra professorer til arbejdsfolk. I alle gårdene dengang var der 2 til 3 piger, og lige så mange karle, det var der også på Kærsgård, de havde folkestue, herreværelse, dagligstue og spisestue og badeværelse og meget mere, de var først med det sidste, f. eks. slåmaskine, selvbinder, bil og bad.

De havde også en gammel "krik", hesten Klaus. Om vinteren kom Else Foged tit med Klaus spændt for kælken, og så bandt vi andre vore kælke i hinanden og Klaus slæbte af sted med 8-10 kælke. Der var jo ikke så mange biler den gang, vejen var vores.

Dengang døde kvinder ofte i deres bedste alder, og det gjorde Mine Foged også. Hun sagde farvel til børnene og bad dem synge "Sølvsnoren brister", så udåndede hun. Vi sørgede med dem.

Senere blev to sønner fra Kærsgård mine svogre, Peter og Martin. Peter og Clara bor i USA og har en hvedefarm. Martin og Anna bor i Bjødstrup, efter at have boet i 32 år som lærerpar i Gravlev ved Ålborg.

Oldemors Hus lå bag Marie Sadelmagers hus. Her boede skærslipperfamilien. De var meget fattige, og der var mange børn. Kristine og Laurits var de ældste, dem legede vi med. Engang de havde fået familieforøgelse, skulle jeg med ind og se den lille. Kirstine viste mig hende, jeg var ikke særlig interesseret i barnet, men sagde: ”Må jeg se skorstenen?”. De havde åben skorsten – og der stod jeg så og kikkede op i et snævert sort hul. Så udbrød jeg: ”Det er da sært, at storken kan ramme det bitte hul hver gang”. Det var almindeligt, at børn troede på, at storken kom med børnene – vi skulle nok en del op i skolealderen, før en anden sandhed gik op for os.

Mor blev gudmor til to børn i det hjem. De fik navnene Martha og Marie. Jeg mener, at der var lergulv i Oldemors Hus. Mor var god mod de børn, og jeg mener også, at hun påtog sig at pynte dem til festlige lejligheder. Fra Bjødstrup kom de på fattiggården. Laurits har besøgt far og mor engang, men ellers ved jeg ikke, hvad de blev til.

--

Tækkemandens Hus lå bag Oldemors Hus – her boede ”Dårred” (Dorthe) og Kristian Ejsen i et lille bindingsværkshus med små vinduer og fine blomster. Ejsen var tækkemand.

Engang vi kom derned – vi havde været i engen for at flytte Klaus og Musse – var Ejsen ved at grave efter muldvarper. Far spurgte ”Hvad laver du?” Ejsen svarede: ”Jeg skal have de grimme muldvarper udryddet”. Det fattede jeg ikke, for jeg havde set en lille muldvarp, og jeg syntes, at den var så sød og havde så fin en pels. Jeg fandt det så ondt, at den skulle fanges og dræbes. Nu da jeg selv har have, forstår jeg bedre. Jeg omtaler det, fordi vi ikke altid som voksne tænker på barnet, og barnets måde at opfatte på.

Vi kom også hos Dårred og Ejsen og fik varme gløder i træskoene. De havde også en åben brønd ved bækken, en kilde, og der var kun et støttebræt, som Ejsen holdt fast i, når han trak spanden op. Vi børn var bange for den brønd, det var vor skræk.

--

Så var der **Trine og Martin Fogeds gård**, der hvor nu Johs. Mikkelsen bor (**Vestergård**, Bjødstrupvej 10, matr nr 15). Trine var søster til Niels Foged på Kærsgård, hun havde Gravensten æbler, og når vi kom derned, fik vi et æble. Martin, hendes mand, faldt om nede hos smed Mogensen, ramt af et hjerteslag.

--

Martin Knudsens gård (brændt, nu **Nygård**) lå lige over for Kærsgård. De var meget gamle, hun havde også æbler, som hun hentede i overstuen. Martin Knudsen gik altid og baffede på en lang pibe.

Lassens havde gården efter dem, men en dejlig sommerdag, da Ingefred og jeg stod ude på butikstrappen, slog flammerne op af taget på den gamle firlængede gård. Vi løb ind og råbte: ”Brand! Brand!” Mor slog alarm, far var til alt held ikke hjemme. På kort tid var gården et flammehav. Taget gled ned over fire mand. Dora Foged trak Per Vinther ud af flammerne, de fire kom alle på sygehuset, Per Vinther døde.

Gården blev bygget op ude på marken og ejes nu af Kjær og hedder ”Bjødstrup Nygård”

--

Hermans gård (Bjødstrupvej 6, matr nr 16) ejedes i min barndom af Ras Vinther. Den blev handlet en del med, men Per Vinther Jørgensens forældre havde den til de døde, derefter deres datter Ane og hendes mand Møller, nu har sønnen Herman den.

--

Den gamle smedje overtog Kroer, mens jeg var barn. Jeg husker den gamle smed før ham og livet i smedjen. Han gik altid med et stort stift forklæde på, jeg har glemt hans navn. Kroer skoede heste i sine unge dage, og der var travlhed i smedjen. Vi fik også skoet heste der, og mælkevognene måtte tit holde ind. Om vinteren fik hestene pløkker i deres sko, så gled de ikke så nemt, det var ofte drøje tider for dyr og mennesker.

I Kroers smedje var der ambolten, ildstedet, og blæsebælgen, som Kroer trak i med hånden, samt de store tænger til at fatte om det varme jern med. Så den store hammer, som Kroer slog på jernet med på en ganske bestemt måde, når det var glødende, og jernet kom et øjeblik i vand, så det sydede. I alle smedjer var der en musik af jernets klang og hammerens slag.

Kroer havde en motorcykel, og da han som nygift kom med sin kone Birthe, flyttede de ind i ”Grevhuset” – grevhuset – hvorfor det hed sådan ved jeg ikke. Før de kom, havde vi varmet op og pyntet op i huset med blomster for at byde dem velkommen. Det hørte sig til den gang.

Kroer byggede huset oppe ved smedjen ved siden af Ane og Thomas Sørensen. De kom fra en Kaløgård, men nød nu deres alderdom i Bjødstrup.

--

Lidt uden for Bjødstrup lå ”**Kokkedalsgård**” (Bjødstrupvej 27, matr nr 14), hvor Thygesens boede. Stine Thygesen var en god ven af mor, og da hun døde ca. 42-44 år gammel, sad mor ved hende. Folk døde hjemme den gang, og man hjalp hinanden. Der døde også mange børn, også børn under skolealderen, det betød igen sorg og smerte. I hjemmet var der en ung datter Kathrine. Hun tog sig af hjemmet og de mindre søskende, og hun havde gode interesser. Hun kunne kniple, og alle i det hjem lærte efterhånden at kniple, små og store. Hun gik til folkedans, og hun lærte børnene i Bjødstrup folkedans om sommeren. Så kom vore forældre med derud til opvisning eller for at se på, der var liv og sang. Min søster Clara gik derud om vinteren og lærte at kniple, når hun var så rask, at hun kunne.

--

Herregårdene: jeg må også fortælle, at vi boede mellem to store herregårde, Kalø og Møllerup. Vi fulgte med i livet på Møllerup, der var mange folk og mange daglejere, de kom ofte i forretningen. I roetiden var der mange polakker, de havde ofte et besværligt liv, de tjente ikke meget. En aften, far og mor gik en tur, kom der tre polakpiger gående. Mor sagde: ”Næh se, de har tøj lige som mig, og sko som mine!”. De tænkte lidt over det, og da de kom hjem så de i mors skab, og det var hendes tøj, de gik i.

Jeg kan huske de mange hestevogne, der kom i en lang række gennem byen tidligt om morgenen for at køre ned til Nappedam, enten med korn eller for at hente korn og foderstoffer. Hestenes hove og vognens støj hørtes langt væk. Værst var det om vinteren, når de stakkels heste gled – de døjede med at komme op ad Møllerup-bakken.

Far og mor gik mange ture med os til Møllerup og Nymølle for at vi kunne se livet i høsten og roetiden. Vi gik også derud, da de havde fået mejetærsker, det var en oplevelse for os alle. Forvalteren forklarede far, og hvor var han interesseret, men hvor det dog støvede!

--

Hjemme i købmandsgården fik vi børn en god barndom. Mor nedskrev noget, som jeg har læst efter hendes død. Deraf forstår jeg, at det var dem meget om at gøre, at give os en god barndom. Men mor følte, som mødre i dag så ofte føler, at hun var så optaget i forretningen. Hun stod dagligt i forretning, men var dog i huset, og hun følte, at hun ikke kunne være det for os, hun gerne ville. Det er jo det, mange mødre lider under, når de er udearbejdende.

Vi blev strengt opdraget, der krævedes lydighed og ærlighed, og fra vi var ganske små, var vi med i alt, selv om vi havde pige, karl og daglejer. Vi gik i byen med varer, hjalp derhjemme, og en gang om ugen travede vi, Ingefred og jeg (vi fik lov at gå to, da vi var små, da vi blev større, gik vi alene), hele Korup rundt efter vareordrer. Om aftenen pakkede far og mor, og far ordnede regnskabet.

Dagen efter var vi med på varevognen. Om vinteren gik i vi spidssnude træskostøvler, siden fik vi støvler. Den samme tur gik vi over "Kaløgårdene" (Forpagtervejen) og ned over Strandvejen (nu Bjødstrupvej) hjem, og så igen efter tur med på vognen. Vi hjalp far med varerne og pakkede æg, holdt ved hestene o.s.v. Anna kom senere med på skift. Da vi blev ældre, fik vi en gammel cykel. Jeg oplevede især meget, når jeg gik Kaløturen om vinteren, for på den tur så jeg mange rådyr. Når det var meget koldt, skulle vi løbe lidt bag efter vognen for at få varmen – far var så bange for, at vi frøs. Da folk fik telefon, blev vi ofte sendt ud med f.eks. gær, hvis folk skulle bage.

Mor ville gerne holde vort hjem pænt, og når det kneb med et eller andet, sendte hun bud til Hans. Han kunne alt, male, tapetsere, snedkerere o.s.v. Hans sagde altid "Det skal jeg spilleme nok klare!", derfor blev han aldrig kaldt andet end "Spilleme Hans". Han malede næsten altid perlegråt. Jeg ville ønske, der i dag var en person som Spilleme Hans, han var altid en hjælp i nøden.

Vi havde også sygdom i vort hjem. Clara var syg det meste af sin barndom og ungdom. Hun måtte gennem lange hospitals- og sanatorieophold, flere store operationer, var ofte meget syg, det satte jo sit præg på vort hjem. Men mor og far ville, at livet skulle leves så normalt som muligt. Vi gik som små med madkurven og sodavand ud til hvidtjørnen, eller ned til Nymølle. Vi kaldte disse ture for madture, dem fik vi mange af, og siden var det med heste og vogn ud i det fri, mor var så godt til at fortælle om blomster og fugle. Om vinteren kørte mor og far kaneture med os, ud over Ulstrup gennem skoven, det var så dejligt, vi havde bjælder på og varmedunk og varme sten i fodposen..

Vi fik en kristen opdragelse, gik i missionshuset og til søndagsskole. Det kan der siges meget om. Som små tog vi det som en selvfølge. Men da vi blev ældre, var der så meget andet, vi gerne ville om søndagen.

Juletræet i missionshuset var vi altid med til, det var festligt, og vi havde jo selv været med til at lave juletræets pynt. Vi fik kræmmerhuse og hjerter med julegodter og legede og sang. Vi var også med, når højskolepigerne fra Rønde kom ned i missionshuset om sommeren, da sang og legede vi hele aftenen. Der var rigtig livsglæde, det skete også, at vi fik lov at være med, når de unge mænd kom om vinteren.

Julen hjemme var skøn, der var så travlt hele december. Julegrisen blev slagtet, der var altid nogen, der skulle have lidt, og vi børn var altid glade, når vi gik med lidt slagtemad til fattige. Sortepølserne blev lukket med pølsepinde, som mor og vi børn plukkede af slåenbuske. De blev skrabt og tørret oven på vor kakkellovn. Lungepølser og medisterpølse blev stoppet med et oversavet kohorn. Der blev også bagt, og i forretningen var der travlhed. Op til jul kom ofte mand og kone og købte ind sammen, og så blev der spændt fra, og de fik kaffe eller mad. Gaverne var i forhold til nu små, vi fik gerne tøj og f.eks. et spil æsel og ludo.

Nytårsaften tog far sine piger i hånden, vi fik en våd prop hver, og så gik vi til alle naboer og gned på ruden med vor prop, kom så ind og sagde ”godt nytår”.

Da vi kom i skole blev det en skik, at lærer Thoralfs holdt nytårsaften hos os. Vi har så skønne minder fra de aftener, når klokken var 12, ønskede vi godt nytår og sang ”Vær velkommen”. Fru Thoralf bad ofte en bøn, takkede for året, der gik, og bad for året, der kom. Så sang vi ”Dejlig er Jorden”. Vi sang og spillede meget hjemme, mor sang så dejligt. Om vinteren var det ved klaveret, og om sommeren i vort lille havehus, som far lod bygge til Clara. Når vi sang der, kom der ofte nogen fra nabolaget og sang med, og så fik vi rabarber- eller stikkelsbærgrød.

Bjødstrup var en levende og aktiv by, der var mennesker af ”åll slawer”, grundtvigianere, missionsfolk, og så almindelige folkekirkelige. I mange hjem i Bjødstrup blev der holdt spisegilder, kaffegilder, børne- og ungdomsgilder og eftermiddagskomsammen, mest for de ældre. Disse gilder holdt far og mor også, for ”vi må jo have klaret det”. Da vi var små, fik vi kun lov til at komme ind og hilse på, men da vi blev større, fik vi lov til at være mere med.

Mor og far ville lære os at omgås alle, ja selv ”bissere”, der kom et par gange om året og boede i stalden. Den ene var Jens Anton, og den anden var ”Glade Jul” – han blev 4-5 dage, men så tørstede han og gik.

Depressionen i 1930’erne tog hårdt på alle. Både gårdmænd og købmænd, og der var ikke hjælp som nu, og i forretningen kom der mange fattige. Jeg kan huske, de græd somme tider, mor og far strakte sig langt, ringede til kommunen. Vi fik god mad hjemme, og det skete, at et fattigt barn kom ind og fik mad. Vi havde høns, æg og duer. Ingfreds og min ugeløn var i en tid ægget fra en bestemt høne, og I kan tro, vi var glade, når den ”lagde et hver eneste dag”. Æggene solgte vi til far, og betalingen var vor ugeløn.

Den første gang, jeg som lille var til eksamen, terpede præsten mig igennem. Præsten havde børn, han kaldte for ”lille ven” og ”min solstråle”, og de fik sølv- og guld”penge”. Mit første møde med den præst gjorde mig sygeligt angst for eksamen, og jeg fik angst og mareridt, når vi nærmede os eksamen og provstevistats. Så var der jo altid nogen til at høre på, og bagefter blev der talt meget om dem, der var kloge, og dem, der ikke var det. Vi børn var kede af det for vores lærers skyld. Han hængte os aldrig ud, og det var også synd for de forældre, som det gik ud over.

Jeg gruede for at skulle gå til præst, jeg havde set mine søskendes angst. Men de fik da lært, at når de kogte et æg, så skulle de bare bede Fadervor, så var ægget tilpas blødkogt.

Men en aften, hvor mor og far sad med fødderne i en balje vand, banker det på døren, og Peter siger: ”Præsten kommer!”. I kan tro, der var nogen, der fik fødderne op af baljen. Mor sprang ind i soveværelset, og far fik i en fart buksebenene ned, vi børn baljen ud, og så kom præsten ind – det viste sig for at sige farvel, han havde fået et andet embede. Så fik vi sagt farvel til præsten, det var både første og sidste gang, den præst besøgte os. Schou hed han (præst i Thorsager-Bregnet 1917-28, vfh).

Jeg blev derved sparet for meget, og kom på det første hold med den nye pastor Engel Jensen. Det blev en skøn tid, han var en rar mand, og vort hjem fik god kontakt med ham. Når jeg tænker tilbage på min barndom, tænker jeg ofte på de ugifte kvinder og mænd. Deres tilværelse var ikke altid morsom. De måtte tage imod meget, og ofte var der kun en mulighed: husbestyrer eller husbestyrerinde. De blev udnyttet. Det er først de senere år, det er blevet udjævnet.

Jeg må også nævne de stakkels unge piger, der blev gravide. Der blev altid sagt: ”Hun skal ha’ smo” eller ”hun skal ha’ en bette”. Og næste spørgsmål: ”Hvem mon det er med?” O.s.v. Jeg følte ofte, at dommen over disse unge kvinder var nådesløs, intet under, at der på den tid blev født i dølgsmål.

Mor og far ønskede at lære os, at vi måtte lyde, før vi kunne byde, at vi skulle yde, før vi kunne nyde, at vi tænkte det sande, følte det skønne, og ville det gode.

Hvor jeg end i verden har været, har jeg gang på gang måttet søge tilbage til den lille sang, vi sang, når vi sluttede dagen i Bjødstrup skole: ”Gå da frit, enhver til sit, og stole på Guds nåde”.

Rønde, marts 1982. Rigmor Jensen.

Efterskrift 28. maj 2010:

Rigmor Jensen døde her sidst i maj 2010. Hun lejede i de senere år værelser ud på Grenaavej 3, men efter et sygdomstilfælde omkring 2005 måtte hun opgive det og solgte i stedet huset og flyttede selv som lejer op på første sal. Her boede hun, til hun flyttede i plejebolig i 2009.

Her følger nekrologen i Århus Stiftstidende:

Tidligere sygeplejerske, **Rigmor Jensen**, Rønde, er død, 95 år.

Rigmor Jensen døde efter et langt og indholdsrigt liv. Hun voksede op med tre søstre og en bror i Bjødstrup, hvor hendes far var købmand.

Som ung var hun i England, inden hun blev elev på Diakonissestiftelsen i København. Hun afsluttede senere sin uddannelse som sygeplejerske på Skanderborg Sygehus.

Rigmor Jensen var i en årrække sygeplejerske på danske hospitaler; men en stor del af sin indsats lagde hun i udlandet. I slutningen af 1940'erne og 1950'erne var hun i en årrække udstationeret i Egypten, Libanon og Palæstina - og senere også i Belgien.

I 1970'erne vendte hun hjem til Danmark. Udlængslen blev dog hurtigt for stor,

og hun valgte denne gang Grønland som destination.

Rigmor Jensen sluttede sine mange år som sygeplejerske i Østjylland. Hendes sidste arbejdsplads var Rønde Plejehjem, hvor hun var nattevagt, og hvortil hun for et års tid siden vendte tilbage som beboer.

Rigmor Jensen blev aldrig gift, men hun fulgte sine søskende og deres familier tæt lige til det sidste. To af hendes tre søstre var ligeledes sygeplejersker. Rigmor Jensen boede i mange år på Grenåvej i Rønde, hvor hun havde hus, have og hønsehold, til hun for et års tid siden kom på plejehjem. Hun fulgte levende med i den verden, hun selv nåede at se

så meget af, og hun elskede at fortælle. I mange år var hun særdeles aktiv i Ældresagen. Desuden malede, kniplede og strikkede hun.

Rigmor Jensen efterlader sig en søster, mange nevøer og niecer og deres familier.

IL

HENNY DEGN: MINE 15 GODE ÅR PÅ BJØDSTRUP MEJERI

Henny og Åge Degn bor på Møllevej 10 i Feldeballe. Henny var ansat på Bjødstrup Mejeri fra 1956 til mejeriet lukkede i 1971. Hun har senere været ansat på bl.a. Møllerup og DMU Kalø. Men hun husker tilbage på de 15 år i Bjødstrup Mejeri med stor glæde – og en hel del vemod. Her følger hendes beretning, nedskrevet i efteråret 2006:

Henny Degn, foto 2006

En aften i september 1956 kom mælkeemandens datter Sigrid Horn og skulle spørge fra Svend Hjortshøj på Bjødstrup Mejeri om jeg kunne tænke mig at komme i lære på kontoret deroppe.

Jeg var opmærksom på, at det at have tidligt fri hver aften og fri hver lørdag eftermiddag og hele søndagen, ville være værdifuldt for mig. Så jeg sagde op hos Friis på Langsøgård, og begyndte på Bjødstrup Mejeri den 2. oktober 1956. Den 1. oktober var en mandag, og fru Hjortshøj sagde, at det ikke ville være godt at starte en mandag... og så var det jo også den dag jagten på dyr gik ind, og da Hjortshøj var en ivrig jæger, kunne han ikke være hjemme den dag.

Svend Hjortshøj

Hjortshøj var en mand af få ord. Han gav mig nogle meget store bøger ca. 50x30 cm - så kunne jeg ellers bare gå i gang med at tælle sammen side efter side. Det var iskundernes omsætning jeg skulle tælle sammen, udkørsel af is sluttede 1. oktober, og så skulle forhandlerne have bonus i forhold til det de havde solgt. Havde man solgt for over 5000 kr. på et år, fik de forhøjet bonus. Så først i december kørte Hjortshøj, ofte sammen med Sigvald Koch, der kørte isbilen om sommeren, ud til kunderne med checks på deres bonus, disse checks skrev jeg ud på skrivemaskine, og Hjortshøj underskrev hver check, til omkring 100 kunder. Århus og hele Djursland var kundeunderlaget.

Der kom mange repræsentanter fra forskellige firmaer, det var ikke altid Hjortshøj havde tid og lyst til at tale med dem, så når de havde fortalt om deres ærinde og godt kunne mærke at det ikke gik så let med samtalen, så spurgte de til forskellige ting, f. eks. hang der en lypistol (fra krigens tid) på væggen. Når så de spurgte, hvad den skulle bruges til, svarede han, nu om dage bruger jeg den til repræsentanter, der er uønskede, så sagde de hurtigt farvel. En dag kom 2 unge repræsentanter, de ville sælge en elektrisk regnemaskine, og de snakkede skiftevis om maskinens mange goder - hvad koster den, spurgte Hjortshøj, han fik prisen, så ka' I komme en anden dag, var svaret, og det gjorde de. Prisen var da reduceret noget, han købte maskinen, og da de var gået, sagde jeg, at "det var da vist en god handel De fik gjort der". "Måske" var svaret, og så tilføjede han: "Men en handel er kun god, hvis begge parter synes det". Sådan blev jeg belært om mange ting. Men det var dejligt med den maskine, nu kunne jeg tælle sammen meget hurtigere, men en anden færdighed faldt væk, inden længe kunne jeg ikke tælle to kolonner med ad gangen, noget man ellers kunne i mejerifaget.

Bjødstrup Is - og mælk

Bjødstrup Is var særlig kendt på deres dejlige Molbostang, en is med appelsinsmag overtrukket med mørk chokolade, uhm den var god. Og så var der islagkagerne, som Rudolf Udengård var fantastisk

til at lave, flot håndpyntede, de var også meget eftertragtede, og ved rigtig mange konfirmationer og andre fester blev de leveret ud, pakket i tøris, som vi fik fra Erritsø.

Ja det var dejligt at arbejde på et mejeri - ikke kun p.g.a. isen, men den stemning når al mælken var vejjet ind, og smørret fra gårsdagens fløde var kærnet, og Hjortshøj kom ind fra skummesalen til formiddagskaffe, så sad vi i spisestuen med dejligt dækket morgenbord, med frisk kærnemælk, frisk smør, dejlig ost og syltetøj. Hvor var det rart, at jeg blev inviteret med ind sammen med Grethe, der var i mælkeudsalget. Hun kunne altid fortælle hvis der skete noget i byen.

I udsalget pakkedes varer, der skulle med ud til landmændene sammen med returnmælken, der bestod af skummetmælk, kærnemælk eller valle. Byens kvinder kom også og handlede ind i udsalget.

Mælkemanden

Først på morgenen kom mælkemanden Chr. Horn og fik pakket hestevognen, han solgte mejerivarer i Taastrup og Feldballe, sad foran på vognen og havde en klokke som han ringede med ud for hvert hus, og så gik man ud med sine returflasker og fik byttet. Skulle man have fløde, fik man det fra en mælkejunge med en tud forneden og et decilitermål, man havde selv en skål med ud. Kærnemælk kunne heller ikke fås i flaske, det havde man også en kande med til. Der kunne naturligvis også købes smør og ost, men ost skulle bestilles dagen før.

Hvor der ikke var nogen hjemme, kunne man lægge penge ved returflaskerne pakket ind i en seddel, hvor der stod, hvad de skulle have. Om sommeren havde Horn råis inde i vognen til at køle med. Der var også enkelte husholdninger, der havde fået køleskab, det var et godt isoleret skab beklædt med zink, og de fik også leveret råis som kølemiddel.

Mælken var ikke homogeniseret og kunne ikke holde sig mere end én dag. Man kunne tage fløde fra det øverste i flasken. Det gjorde de fleste til kaffen, der var næsten ingen der drak kaffe uden fløde, og de fleste brugte også sukker i dengang - men sukker var der mange, der var blevet vænnet fra under krigen, da der var sukkerrationering.

Da Horn holdt med at køre mælk, blev ruten overtaget af Else Andersen og blev dermed motoriseret. Hun gav 500 kr. for "klokken", og så var forretningen hendes, men hun brugte tudehornet i stedet for klokken. Vi leverede også til et mejeriudsalg i Rønde.

På kontoret

Som sagt var Svend Hjortshøj en meget stille mand. Vi sad over for hinanden ved et stort skrivebord, og det var ikke hver dag, vi talte sammen i den første tid. En dag, da han kom ind fra kærnestuen, og gik gennem kontoret sagde han: "Har du snart fået oplysning nok?" - uha, jeg blev da bange for at have gjort noget forkert, men han smilede og sagde: "Så kan vi jo godt slukke lyset". Det lattede lidt på vores forhold, humor er en god ting, og han havde virkelig humor, men som nordjyde ødsles der ikke med den.

To af mejeristerne havde som en del af deres arbejde at tælle den ind- og udvejede mælk sammen, ugevis, og så skrive det på en mælkeafregning og udregne hvad hver landmand skulle have udbetalt. Mejeriugen gik fra torsdag til torsdag, og udbetaling af mælkepenge var førstkommande tirsdag. Men nu mente Hjortshøj at jeg kunne overtage sammentællinger af ind- og udvejede mælk, og så skulle kun én mejerist have arbejde med at udregne udbetalingen.

Da vi kom til nytår kunne jeg godt overtage hele regnskabet med mælkeafregningen, mente Hjortshøj. Så hver torsdag kunne jeg gå i gang med sammentællingen. Vi havde da 125 leverandører, der alle skulle have penge den efterfølgende tirsdag, udregnet efter fedtprocent, som blev beregnet ved at der blev taget en lille del af hver spand mælk hver dag, og når så ugen var gået kom Kontrollen (kontrolassistenten) og beregnede fedtprocenten. Den fik jeg så om fredagen. Om torsdagen havde damerne i udsalget også afsluttet udleveringen af varerne til landmændene, og betalingen skulle modregnes i mælkepengene, sammen med evt. klor og natriumklorid, som de brugte til rengøring af spande og malkemaskiner (men med advarselsskilte på med "fare").

En eller to gange om året kom der også regninger på tuberkulosebeskyttelse af kreaturerne, og for inseminering af køerne. Det blev også opkrævet af mejeriet. En dag ringede en landmand og spurgte hvad det var for noget, jeg havde fratrasket mælkepengene, der stod inseminering, åh.... hvad skulle jeg dog gøre, tøvede lidt: "...det er manden der kommer til jeres køer ogggggggggg...". "Nå", svarede manden: "Den kunstige". "Ja!", svarede jeg lettet.

En anden gang var der én, der ringede og var meget vred, Hjortshøj sad ved siden af og kunne se jeg havde problemer, han gjorde tegn til at jeg skulle sige "et øjeblik!". Da jeg havde fortalt ham, at der var en gal mand i telefonen, sagde han: "Prøv og sige "hvabehar?" - det bliver aldrig så galt anden gang!". Det havde han helt ret i.

Hver formiddag kom smørmejeristen eller eleven ind på kontoret og tog smørprøve. Det foregik med et lille spritapparat og en hollandsk vægt. Så fik jeg orientering om, hvad der foregik af snak ude i mejeriet. Det var hyggeligt.

De unge i Bjødstrup

Vi var mange unge i Bjødstrup den gang, og på mejeriet boede der, ud over eleverne og den unge pige i huset, også en sønderjyde, der var i lære i Rønde. Hjortshøjs var meget dansksindede og havde nær kontakt til Sønderjysk Forening, som støttede danske såvel syd som nord for grænsen, og derfor åbnede de deres hjem for en ung derfra.

Hos smed Mogensen var der altid en eller to elever. Her var Knud Jensen i lære, han startede senere selvstændig forretning og overtog Mogensens forretning med reparationer af fryserne og køleskabe. Hos smed Kroer var der også såvel elever som unge svende. Og så var der jo de unge børn, karle og piger på gårdene. Det var nemt at mødes på mejeriet og vi havde mange festlige stunder der. F. eks. da John, der var fra Langeland (og havde besøgt den store amerikanske mejerikonge, der også var fra Langeland) var færdiguddannet, da holdt Hjortshøjs ungdomsgilde for ham i sommerhuset, og da var de unge fra byen indbudt.

Mælkepenge

Hver tirsdag tog Hjortshøj og frue til Rønde, da der skulle hentes penge i banken. Jeg havde regnet ud, hvor mange 5-10-50-og 100 kr. sedler, der skulle bruges - jeg husker det var omkring 250.000 kr. i alt. Det var rigtig mange penge (jeg fik 270 kr. om måneden som elev). Så sad vi der om formiddagen, vi tre - Else, Svend og mig - og udbetalte penge. Til middag blev hunden sat ind til pengeskabet og dørene låst, mens de tog en middagslur. Kl. ca. 13 genoptog vi udbetalingen og var færdig ved kaffetid. Om tirsdagen kom alle mejeristerne, og hvem der ellers arbejdede i mejeriet, og fik deres eftermiddagskaffe med cigarer. Det skete at vi lavede lidt sjov, med kærnemælk i stedet for fløde eller salt i stedet for sukker.

Om onsdagen havde mælkechaufførerne og de landmænd, der tjente ekstra ved at køre mælk på traktor fra de områder, der lå lidt øde, mælkepengene med ud og satte dem fast i låget af returspandene. Det skete at der var udbetalt forkert. Hvis der var en seddel tilbage eller manglede, så måtte jeg alle kuverterne igennem igen, indtil jeg fandt fejlen. Der var dog alligevel et par gange at en landmand ringede, at han manglede 50 eller 100 kr. i kuverten, men så sad jeg og ventede på, at der var en, der ringede og sagde at der var 100 kr. for meget. Der var kun én gang, det ikke skete. Der var en slags bestyrelse for mejeriet, den bestod af et antal landmænd fra forskelle størrelser brug. De deltog i drøftelser om mejeriets drift og service, alle leverandørerne uanset hvor meget/lidt de leverede fik samme pris pr kg mælk.

Engang var der forsøg på indbrud. Fra saltrummet prøvede de at bore ind til pengeskabet, men den indstøbning var meget solid, så det lykkedes ikke. Pengekassen i udsalget stod altid åbent, så evt. tyve kunne se, at der ingen penge var deri.

Fru Kiss Carl

Den største kunde var Møllerup Gods som ejedes af Kiss Carl, de havde nr. 106, engang skulle jeg skrive til Møllerup og jeg skrev til "Fru godsejer Kiss Carl", om igen sagde Hjortshøj, når hun ejer gården hedder det godsejer fru Kiss Carl, så lærte jeg det. Hun kom ofte i mælkeudsalget, og det var bedst, hvis Hjortshøj kunne komme ud og veje osten af til hende. Hun havde haft privatchauffør i mange år, men nu i 70-årsalderen begyndte hun selv at køre. En dag kom hun og ville ind og holde foran døren på mejeriet, men der holdt en mælkevogn. Hun rullede ruden ned: "Ka' De flytte Dem og give plads". Chaufføren svarede: "Hvorfor bruger de ikke hornet?". "Hvorfor skulle jeg det, når jeg har et godt organ?" var svaret. Hun var meget speciel...

Vinter

Jeg gik på handelsskole i vinterhalvåret, hver tirsdag fra kl. 14-20 på Vandrerhjemmet i Rønde. Formand for Handelsskolen var bankbestyrer Nielsen, og det var lærere fra gymnasiet eller en landbrugskonsulent eller lignende, der underviste os. Det var en sjov tid, og vi var ca. 20 elever fra forskellige virksomheder, banker, og kommunekontorer. Vi kunne melde os til at spise på fru Sørensens pensionat på Frederiks Allé - det gjorde flere drenge. En dag gik vi tur ned i byen i aftenfrikvarteret, og jeg mærkede noget blødt i jakkelommen, jeg tog det op, uha det var en død mus... det var én fra mejeriet, der ville lave sjov med mig. Der var nemlig ofte mus i mælkeflaskerne, og de kunne ikke komme op.

Den eneste dag på året, hvor mejeriet lukkede, var 1. juledag, og 2. juledag kom alle mælkekuskene og alle, der arbejdede i mejeriet, ind til en dejlig frokost med lune retter snaps, øl, kaffe og vand. Den startede kl. 8 om morgenen, og folk kom ind efterhånden som de var færdige med arbejdet, og frokosten sluttede omkring middagstid, hvorefter alle gik hjem, nogle med en lille "streg på". Dengang var det ikke almindeligt med julefrokoster på arbejdspladsen.

Vand

De fleste der arbejdede på mejeriet boede i Bjødstrup. Der var altid problemer med vandforsyningen i byen, men mejeriet havde eget vandværk, så det mærkede vi ikke. Men der var meget snak om, at det kun var mændene, der kunne vælges i vandværksbestyrelsen. Der var forslag om, at der kun måtte trækkes ned i toilettet ved stort besøg, og de kunne jo altid hente vand på mejeriet. Men da gjorde kvinderne oprør, der var forslag om at tage fra byen, indtil mændene havde taget beslutning om at gøre vandforsyningen bedre. Det blev vist klaret i mindelighed.

Når der var fester, kom der ofte nogle og hentede mælkespande med kogende vand til at varme rummene op med. Landmændene kom også en overgang og fik kogt kartofler, hele vogne fyldt med kartofler, godt dækket til med sække, og så en dampslange ind imellem kartoflerne, så var de inden længe kogt. Det var den resterende damp fra anlægget der blev brugt hertil.

Politik

Særlig om vinteren kom der mange landmænd og snakkede med Hjortshøj om eftermiddagen, det var ofte politik. De klagede over den socialdemokratiske statsminister Hans Hedtoft, han var ganske umulig og forstod slet ikke landbruget. Hjortshøj lyttede, og så var de glade, men jeg var nu lidt ked af, at de blev så dårligt behandlet af statsministeren.

Men så døde Hedtoft pludselig under et Nordisk Rådsmøde, og så kom de samme landmænd og sagde, det var forfærdeligt, det var en virkelig statsmand, Danmark havde mistet.

Så begyndte jeg at interessere mig mere for politik.

Solidaritet

Smed Kroer og Foged kom også af og til for at få en lille snak. Det var mest jagt, de talte om, og når historierne blev for "saftige" sagde Hjortshøj: "Lad os gå ind i stuen".

Foged havde startet en forretning op med marksprøjtning, det var nyt, og de kørte i markerne med sprøjte bag på, og sad ubeskyttet. Det var fru Hjortshøj opmærksom på kunne være farligt, men hun blev ignoreret - det blev vist opfattet som kvindesnak - men Foged døde af en mærkelig sygdom. Jeg tror, det var sprøjtegifte, der var årsagen.

Var der én på mejeriet, der var syg, tog de andre det arbejde han skulle have gjort, og lønnen blev ikke beskåret for den syge, men der blev heller ikke udbetalt overarbejde. Dengang var der ellers ikke løn ved sygdom. Der var en mejerist, der fik gulsot og var syg i et par måneder, da blev kammeratskabet virkelig sat på prøve, men det holdt.

Når der var fest på mejeriet, blev der båret mad ud til nogle ældre eller andre, der havde brug for lidt omsorg. Hjortshøjs var et par dejlige mennesker.

Else Hjortshøj

Else Hjortshøj var en personlighed, der ofte blev misforstået. Hun var sjællænder og havde som ung arbejdet på "Sorø Tidende". Hun havde en stort socialt engagement, var foregangskvinde på mange områder, gav Bjødstrup format.

Hun startede et lille bibliotek og fik bøger fra Randers Centralbibliotek. Hun pakkede mange bøger og fik dem sendt med mælkevognene ud. Der var åbent en eller to gange om måneden, hvor folk fra byen og omegnen så kunne komme og bytte bøger. Ester Boe Sørensen overtog "biblioteket" efter Else Hjortshøj.

Elses sociale engagement var måske opstået, da hun som ganske ung mor blev angrebet af tuberkulose og indlagt ca. to år på sanatorium. Det var en meget svær tid for hende og Svend. Svends søster Gudrun var husholder for sin far, den gamle Hjortshøj, og tog sig af børnene, og hun mente ikke det var godt for dem at besøge deres syge mor, da Gudrun ("Faster") havde et vanskeligt sind, krævede hendes far, Jacob, at der skulle tages meget hensyn til hende.

Else fortalte, at engang var det aftalt, at børnene skulle komme på besøg. Hun glædede sig, men da Svend kom, var børnene ikke med - faster ville ikke lade dem komme med. Under sit sygeleje syede hun en alterdug til Feldballe Kirke, men den blev ikke vel modtaget, jeg tror, det var fordi Jacob var tilknyttet en frikirke i Hjørring, og så var der jo også det, at Bjødstrup mejeri tog mod mælk om søndagen, og de missionske leverede dengang mælk til Skårup mejeri, der af hensyn til Biblens ord holdt lukket om søndagen. Men mælken bliver sur om sommeren, hvis den står søndagen over, den sure mælk lukkede nok Skårup mejeri.

Da Jacob døde rejste "Faster" tilbage til Hjørring, hvor de kom fra, men hun kom ofte på besøg, det var ikke altid den bedste stemning der blev.

Jeg tror "Villaen" blev bygget, da Else og Svend blev gift. Hjortshøjs købte sommerhus ved Femmøller strand, det var nok fordi det var godt for Else at være ved vandet, og jeg fik indtryk af at det var rigtig dejligt for dem at kunne tage derved om sommeren og bo der i perioder - ofte sammen med feriegæster: Hjortshøj kørte så hjem i sin grønne Mercedes 180 og arbejdede, og fik færdiglavet mad med tilbage om eftermiddagen, så det var nemt for dem.

Else var et troende menneske og aktiv for Kvindekredsen, og Pastor Lindum kom ofte, og de planlagde møderne sammen. Der var også basar i missionshuset én gang om året, hvor overskuddet gik til velgørende kristne formål, der blev udloddet ting, de forskellige fruer havde syet, strikket, hæklet, eller andre ting det var givet til formålet.

Hun havde indvilliget i at deltage i videnskabelige undersøgelser med bl. a. røntgenstråler, vel i taknemlighed for den videnskab, der gjorde at tuberkulose var stort set udryddet. Hun sagde fra med at være med i forsøg få år før hun døde af kræft. Mon røntgenstrålerne kan have været medårsag til det?

Også da hun blev syg var hun en stærk kvinde, hun klagede ikke, tog imod besøgende, gav gode råd, glædede sig over sine mange børnebørn og ville gerne gøre det så godt for børnene efter sin død. Derfor havde hun og Svend besøg af sagføreren, Pagter Christensen fra Randers, hvor de sammen lavede en form for testamente. Der skulle være orden i tingene. Jeg tror nok hun ønskede at hjælpe sønnen Jørgen til at kunne blive leder/ejer i en tidligere alder end man ellers fik lov til.

En eftermiddag, da hun efterhånden var blevet meget svag og var sengeliggende, ringede telefonen og en kvinde fra Essig bad mig gå ind til hende og hilse med ordene "Den som tror skal leve evindeligt, om han og end dør". Jeg sad lidt stille efter røret var lagt på, Hjortshøj spurgte, hvad der var, og så sagde han, at det skulle han nok klare for mig.

Iseriet

Det var Else og Svend, der sammen startede isproduktionen. Faderen Jacob Hjortshøj var vist ikke enig i det, men det blev den bedste investering der blev foretaget. Else lavede isregnskabet, indtil jeg blev ansat. Kunderne ringede og bestilte is, der skulle sendes med rutebil. Jeg tog imod besked og gik ned i iseriet med den. Det var altid dejligt at komme ned i iseriet med beskeder, Rudolf var altid klar til at hente en is, hvis der var lejlighed til det. Han var et utroligt venligt menneske. Når Sigvald kom hjem om aftenen med isbilen, ja så gik Rudolf op og hjalp ham med at få det ind i fryserummet.

Jeg cyklede til mejeriet hver dag, en dag havde jeg ”slacks” på - det var nok koldt. Fru Hjortshøj kom stille ind og sagde, at jeg da gerne måtte klæde om i et værelse (det var ikke passende ikke at have kjole på).

Besættelse og ”kold krig”

Oppe på loftet var der et værelse uden vinduer. Der stod sukker og de kemikalier, der kom i isen. Men under krigen havde Hjorthøjs fætter boet der. Han var baker i Mariager og var med i Hvidstensgruppen, så da de blev opdaget, flygtede han og kom til Bjødstrup. Der var han nogen tid, og Hjortshøj fortalte, at nogen gange kom der biler, der bremsede hårdt op, så rejste nakkehårene sig, for havde de nu opdaget hvem de gemte? Det havde de ikke. Men der var en landmand i Bjødstrup, som var tyskervenlig, ham brød de sig ikke om.

Min mand Aage har fortalt, at han tjente hos Katrine Jørgensen – over for købmand Jensen - dengang tyskerne tog heste i Bjødstrup, og da kom ”den tyskervenlige” sammen med tyskerne og forhandlede om priser på hestene.

Der var en højttaler på kontoret, der var sat til radioen inde i stuen. En eftermiddag i november 1956, altså kort efter at jeg var begyndt på mejeriet, hørte jeg radio. Der var meget stille i mejeriet, da de fleste jo startede kl. ca. 5 om morgenen. Alt drejede sig om Ungarn, hvor der var opstand mod kommunisterne, dermed Rusland, og russerne oprustedes i disse år, og der blev sendt tropper og kampvogne til grænsen ved Ungarn. Så pludselig ændrede stemmen i radioen sig og meddelte at Rusland var gået ind i Ungarn med retning mod Budapest. Der var altså krig, jeg blev meget bange, tænkte på at Danmark også kunne komme med i krigen, og mine unge kammerater. Anden Verdenskrig var stadigvæk noget, der blev talt meget om, og om de grusomheder, der var dengang. Så kom meddelelsen om at kampvognene var nået til Budapest og at der var stor modstand, der lød skud - det kunne høres i radioen. Det var usikre tider under ”Den kolde Krig”. Ungarnskrisen betød, at der kom mange flygtninge til Danmark. De blev vel modtaget og mange valgte at blive her, også da det blev bedre tider i Ungarn.

Der var gode forhold, alle blev aflønnet med overenskomstmæssig løn, og nogle fik tillæg. Året efter jeg var udlært, fik jeg aftalt, at jeg kunne få samme løn som den højst aflønnede mand. Kvinder blev ellers meget dårligere aflønnet end mænd dengang. Senere fik jeg aftalt, at jeg fik et kg. frisk kærnet smør og et kg. ost hver uge. Da jeg gik ned på halv tid, blev Ingelise Stær elev på kontoret, og da hun blev gift med Karl Bachmann i Feldballe, blev hun afløst af hans søster Bitte, og senere blev Hanne Laursen elev.

Dagny Hjortshøj

Efter Elses død havde Svend husbestyrerinder, inden han blev gift med Dagny. Hun havde været gift med Svends fætter og var blevet enke nogle år tidligere. Da de blev gift, skulle vi ansatte give en gave, men de havde jo alt - hvad skulle vi finde på, 12 flotte champagneglas og en god flaske champagne blev resultatet. Svend spurgte en dag: ”Ved du hvad champagnen hedder?” Næh, det vidste jeg jo ikke. ”Den gule Enke!” sagde han med et smil. Det var ikke så heldigt, men han smilede lunt, os så sagde han: ”Vi drak den i søndags, da vi fik en guldmedalje i smørvurderingen”.

Det så ud til, at de havde det godt sammen. De flyttede over i villaen, og Jørgen og Birte flyttede over på mejeriet. De ventede da deres femte barn, hun blev kaldt Else.

Til Svends 70-års fødselsdag var jeg inviteret med, som eneste pige. Jeg var beklemmt, men glad, jeg var jo nu en voksen kvinde og havde fået et nært forhold til Svend. Jeg havde mistet min mor, han havde mistet sin kone. Jeg havde fået to børn, han havde fået børnebørn, så vi var meget fortrolige med hinanden. Jeg holdt en lille tale med at causeri over kontorlivet, det blev han glad for, og mejeristerne forundrede, talen på rim sluttede med ”et par hjemmesko, der er udtrådte, de skaber hygge. De ønskes rigtig hjertelig til lykke”.

Jørgen Hjortshøj

Jørgen skulle tage mere ansvar, men han købte en fragtrute og antog chauffører - det gav lidt skår i forholdet mellem far og søn.

Jørgen interesserede sig ikke for regnskabet, men han ville gerne have udvidet mejeriet, og det var de år, hvor mange andelsmejerier lukkede, og leverandørerne fra flere nedlagte mejerier kom til Bjødstrup Mejeri. Jeg husker den dag en landmand ringede og sagde: ”Vi har fået besked om at vores mejeri ikke mere henter mælken, kan du hjælpe os?” Fra den ene dag til den anden blev et helt mejeris leverandører nye kunder. Der blev bygget to nye ostelagre, og moderniseret en del i de år, jeg var på mejeriet.

For at Jørgen skulle prøve at være selvstændig foreslog Hjortshøj ham at dele mejeriet i mejeridriften med smør, ost og konsummælksproduktion, som Jørgen skulle drive, og så ville han selv tage sig af isproduktionen. Men det lykkedes ikke.

Nye tider

Det var nu indført 14 dages afregning til leverandørerne og de ansatte, således at der skulle udbetales lønninger den ene uge og mælkepenge den anden uge.

Der skete mange ting indenfor mejeridriften i disse år. Der blev startet en produktion af flødeost, en mejeriingeniør blev ansat, der blev taget patent på osten ”Luna”, men den nåede ikke at blive sat i storproduktion inden mejeriet lukkede. Men osten smagte fantastisk godt.

”Enigheden”

Mejeriet havde indledt et samarbejde med mejeriet Enigheden, hvor vi leverede mælk, de skulle bruge som konsummælk. Dengang var det sådan at hvis bare man kunne komme til at levere mælk til København, ville økonomien være i top. Der var to noteringer: den højeste hed ”Københavnernoteringen”.

Men der kom store omkostninger til konsummælksmejerierne dengang. Det blev pludselig sundhedsfarligt at få mælk i de klare flasker, nu skulle flaskerne være brune, så solstrålerne ikke kunne beskadige mælken, det kan man så tro på eller lade være. Der gik kun få år, så skulle mælken i plastposer eller kartoner. Disse omkostninger var med til at lukke mange mejerier, for det var jo ikke nok med nye flasker, der skulle også nye tappemaskiner m.m.

Der blev indgået et samarbejde om is, da Enigheden havde Pyramide Is, og nu var der kommet mange nye istyper, blandt andet vandis. Så i stedet for at investere i nye ismaskiner og forme, blev der et samarbejde. Hjortshøj og direktøren på Enigheden, Krown, gik på jagt sammen, og jeg opfattede samarbejdet som rigtig rart. Det gav jeg udtryk for en dag vi sad og snakkede på kontoret,

Hjortshøj svarede: ”Forretningsforbindelser og venner er to forskellige ting, de kan ikke sammenblandes”. Det måtte jeg siden sande.

Svend blev syg og tog til behandlinger. Det viste sig at han havde kræft, og han døde efter få års ægteskab med Dagny.

Efter Hjortshøjs død kom direktør Krown og snakkede med Jørgen. Jeg hørte ham sige: ”Lad mig hjælpe dig, jeg betragter dig som min søn”. Det var en køn ”far” - han gjorde intet for at hjælpe, tvært imod. *Venskab og forretning er to forskellige ting!*

Bjødstrup Mejeri blev så i 1971 overtaget af Enigheden, der nu også havde overtaget Skjødstrup Ostemejeri. Jeg fik tilbud om at flytte med til Århus, men takkede nej. Jeg havde haft for mange negative oplevelser ved at se de gamle blive fyret efter omkr 40 års ansættelse, og så kunne jeg heller ikke tænke mig at bruge så meget tid på transport og dermed undvære børnene meget mere.

Jørgen fik arbejde på Thisted mejeri, og Birthe og han flyttede derop og lejede villaen ud. Nogle år efter flyttede de tilbage, og Jørgen rejste til forskellige lande og startede mejerier op som ansat i Danish Dairy. Senere blev han direkte ansat af en kineser i Indonesien, hvor der opstod problemer, så han måtte tage hjem.

Tilbageblik

Men tiden på mejeriet var tryk. Jeg var ofte inde og spise middagsmad - altid når de fik æbleskiver, og hver eftermiddag fik jeg kaffe sammen med dem, de var meget opmærksomme, jeg fik fødselsdagsgaver og julegaver - altid en kniv, gaffel og ske i det mønster, jeg samlede på, nemlig ”Columbine”. Min første kogebog fik jeg af Else, da vi blev forlovet.

Det var ikke kun de ansatte på mejeriet, der blev tænkt på. Ved indkøb blev handelen fordelt mellem de to købmænd i byen. Mogensens Maskinforretning havde næsten altid en mand i gang med frysere og lignende, mens smed Kroer havde reparationer af mælkebilerne og privatbilen. Boe Sørensens startede en elforretning og fik mange opgaver og overtog reparationerne, som Strøm i Rønde ellers havde haft. Skrædder Madsen i Rønde syede habitterne til Hjortshøj, jeg tror én hvert år - han var en stor mand, og det var svært at få færdigsyede habitter, og nr. 48 i sko var usædvanligt dengang.

Jo, mejeriet holdt gang i byen og gjorde Bjødstrup kendt på hele Djursland...

BØRNENE I BJØDSTRUP SKOLE OM DE VOKSNE...

Børnene i Bjødstrup skole morede sig i 1930'erne med at lave remser om byens indbyggere. Dengang havde de fleste beboere et tilnavn, mere eller mindre kærligt ment. Remsen blev i 1996 nedskrevet af Svend Erling Sørensen, der begyndte sin skolegang i Bjødstrup i 1938. Han mener, at remsen på det tidspunkt var 5-6 år gammel, men den er sikkert til stadighed blevet suppleret op og ”forbedret”. Det forlyder, at tilsvarende remser om ”byens spidser” også kendes fra Rostved skole – måske har det været en slags ”landeplage”, der har bredt sig fra skole til skole. Bjødstrup-remsen begynder i den østlige ende af byen (mejeriet) og slutter i den vestlige – slutreplikken er dog overladt til en beboer midt i byen:

Der fløj en skade, over Bjødstrup Gade –

”Jeg så, hvor den fløj”, sagde Hjortshøj (*mejeriejer Hjortshøj*).

”Ja, lige over mit hoved”, sagde Niels Foged (*fhv. gårdejer Niels Foged*).

”Den har fået frost”, sagde Gravrost (*maskinsmed Karl Mogensen, som smed har han ikke haft let ved at holde hænderne rene*).

”Gi’ den nogen klejner”, sagde Ejnar (*gdr. Ejnar Jensen på Skovgård*).

”Den flyver med en knold”, sagde Anders Trolde (*gdr. Anders Andersen, der lød tilnavnet Trolde lige som sin far Niels Andersen*).

”Skyd den nier”, sagde Kier (*købmand Marinus Jensen, tilnavnet kom af den måde, han lo på*).

”Ja, til den hænger og dasker”, sagde Poul Slasker (*gdr. Poul Jørgensen, tilnavnet kom af den måde, han gik på*).

”Den fløj ind i min have”, sagde fru Tave (*Fru Alice Thoralf, lærer Thoralfs hustru, som kaldte sin mand Tave*).

”Ja, lige ind i bregnen”, sagde degnen (*lærer Thoralf kaldtes af børnene ikke andet end degnen*).

”Sikke en løjser”, sagde Bøjser (*købmand Bøjstrup*).

”Den har fået kværk”, sagde Bærk (*gdr. Birk på Kærsgård: kværk, kværke, hoste*).

”Gi’ den nogen øller”, sagde Niels Møller (*gdr. Niels Møller*).

”Nej, stik den med en fork”, sagde Frederik Stork (*gdr. Frederik Mikkelsen, der var noget langbenet*).

”Den sidder på grisen”, sagde Mathisen (*gdr. Thorvald Mathiesen*).

”Ja, sikke en polt”, sagde Højholdt (*maskinsnedker Højholdt*).

”Den er ikke her fra lands”, sagde Frants (*arbejdsmand Frants Laursen*).

”Den ligner en svane”, sagde Thomas’ s Ane (*tidligere gdr. forpagter af Bjødstrupgård Thomas Sørensens kone, som var meget svagtseende*).

”Jeg ved, hvor den bor”, sagde Kroer (*smedemester Niels Kroer*).

”Stik den i mawen”, sagde Jens Peter i Grawen (*gdr. Jens Peter Jensen, der kaldtes Jens Peter i Graven – lige som senere sønnen Poul i Graven*).

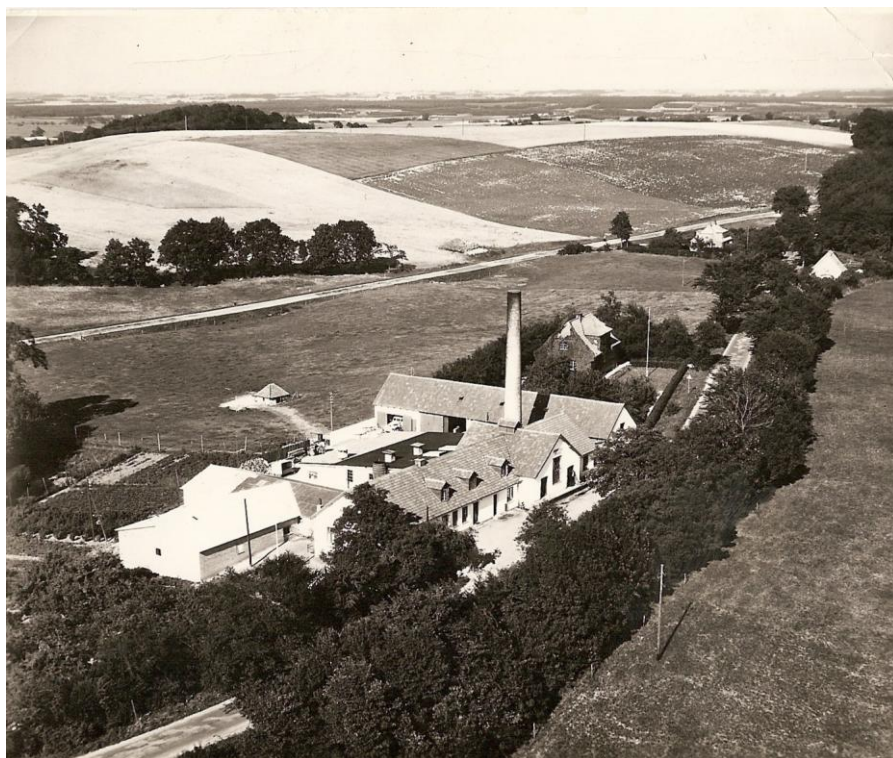
””Nej, giv den hellere en i nakken”, sagde Johannes på Bakken (*gdr. Johannes Sørensen, der boede på Bjødstrup Bakke*).

”Nu kan det Fanden gale mig være nok”, sagde Karl Kok (*murer Karl Andersen, med tilnavnet Koch. Han var nok den eneste i byen, der turde bande offentligt. Det vakte en del beundring hos skolebørnene*).

Bjødstrup Mejeri ca. 1930

Bjødstrup Mejeri 1951. Kgl. Bibl. Sml.